

บทที่ ๖

บทสรุป

การบังคับคดี การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น เมื่อศาลพิพากษาให้คู่ความฝ่ายใดแพ้คดีและให้ฝ่ายแพ้คดีปฏิบัติตามชำระหนี้บางอย่างใดอย่างหนึ่งตามฟ้อง เช่น ให้ชำระเงินจำนวนหนึ่ง ให้ส่งมอบทรัพย์สิน ให้โอนทรัพย์สินให้ตามสัญญา ให้ออกจากบ้านเรือนหรือสถานที่เช่า เป็นต้น ถ้าคู่ความฝ่ายแพ้คดีที่เรียกว่า ลูกหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลแล้วคู่ความซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดีที่เรียกว่า เจ้าหนี้ ตามคำพิพากษามีอำนาจร้องขอต่อศาลให้บังคับคดีได้ภายใน ๑๐ ปี นับตั้งแต่วันที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

การบังคับคดีแพ่ง เมื่อศาลออกคำบังคับให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ต่อมาถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล เช่น ไม่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ส่งมอบทรัพย์สิน เป็นต้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีให้ เมื่อศาลออกหมายบังคับคดีแล้วศาลจะส่งหมายบังคับคดีนี้มายังเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งในหมายบังคับคดีนั้นถือว่าเป็นคำสั่งของศาล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำการยึดทรัพย์หรืออายัดทรัพย์ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อนำออกขายทอดตลาด แล้วนำเงินไปชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

การบังคับคดีล้มละลาย เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลย และขอให้ศาลพิจารณาคำพิพากษาให้ลูกหนี้ (จำเลย) เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ซึ่งอาจเป็นคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด หรือเป็นคำสั่งพิทักษ์ชั่วคราวก็ได้แล้วแต่กรณี โดยศาลจะส่งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์มาให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อออกประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์นั้น เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ (จำเลย) โดยทำการยึดทรัพย์หรืออายัดทรัพย์หรือรับเงินของลูกหนี้ (จำเลย) ที่มีสิทธิได้รับจากบุคคลอื่น แล้วรวบรวมไว้เป็นกองทรัพย์สินของลูกหนี้ (จำเลย) ต่อมาเมื่อศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ (จำเลย) เป็นบุคคลล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็จะนำทรัพย์สินที่ยึดไว้ใน

คดีล้มละลายออกขายทอดตลาด เพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ ผู้ล้มละลายต่อไป

การบังคับคดีกรณีศาลสั่งตั้งผู้ชำระบัญชี นอกจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับการบังคับคดีล้มละลายแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังมีหน้าที่ในการชำระบัญชีในกรณีศาลสั่งตั้งผู้ชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล บริษัทจำกัด และนิติบุคคลอื่น เช่น สมาคมต่าง ๆ ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ชำระบัญชีแล้ว ให้จัดการติดต่อใจทักให้วางเงินประกันค่าใช้จ่ายตามจำนวนที่ผู้ชำระบัญชีเห็นสมควรภายใน ๑๔ วัน ทำประกาศโฆษณาการชำระหนี้ ทำบัญชีงบดุลแล้วคำดำเนินการรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สิน ถ้ามีทรัพย์สินเพียงพอแก่การชำระหนี้ ผู้ชำระบัญชีก็จะจ่ายเงินให้แก่เจ้าหนี้ของกิจการนั้น แต่ถ้าผู้ชำระบัญชีพิจารณาแล้วเห็นว่าเงินลงทุน หรือเงินค่าหุ้นที่ได้รับชำระครบถ้วนแล้ว และสินทรัพย์ต่าง ๆ ของห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นที่มีอยู่ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้สิน ผู้ชำระบัญชีจะร้องขอต่อศาลเพื่อให้ออกคำสั่งให้ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่นนั้นล้มละลาย เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ผู้ชำระบัญชีจะโอนทรัพย์สินที่อยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในกฎหมายล้มละลาย ซึ่งรวมทั้งการบังคับคดีด้วย

โดยปกติการฟ้องร้อง เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้สินมีอยู่ด้วยกัน ๒ ทาง คือ ฟ้องเป็นคดีแพ่งและฟ้องเป็นคดีล้มละลาย การฟ้องเป็นคดีแพ่งนั้นเป็นการฟ้องโดยอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะต่าง ๆ เช่น ผิดกรรม หนี้ และละเมิด เป็นต้น แล้วแต่ว่าลูกหนี้จะเป็นหนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายลักษณะใด ส่วนวิธีการฟ้องนั้นก็ เป็นไปตามระเบียบและวิธีปฏิบัติที่วางไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนการฟ้องเป็นคดีล้มละลายเป็นการฟ้องตามกฎหมายล้มละลายซึ่งเป็นกฎหมายลักษณะพิเศษ ครอบคลุมทั้งเหตุแห่งการฟ้อง รวมทั้งระเบียบและวิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับการฟ้องและการพิจารณาพิพากษาคดี เว้นแต่ส่วนใดที่พระราชบัญญัติล้มละลายมิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะเท่านั้น กฎหมายจึงให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ทั่วถึงกันตามส่วนที่ควรจะได้

เมื่อศึกษาลักษณะทั้งหลายของกฎหมายล้มละลายแล้วจะเห็นได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีคุณประโยชน์กว่าการดำเนินคดีแพ่งหลายประการ ดังนี้

๑. ทางด้านเจ้าหนี้ กฎหมายล้มละลายคุ้มครองและช่วยเจ้าหนี้มากกว่าการ
ดำเนินคดีแพ่งหลายประการ คือ

๑.๑ ให้เจ้าหนี้ได้รับความเสมอภาคทั่วกัน กล่าวคือได้รับส่วนแบ่งตาม
ลำดับลักษณะหนี้เท่า ๆ กันไม่ให้ได้เปรียบเสียเปรียบแก่กัน หากเจ้าหนี้บางคนตกลงกับลูกหนี้
เอาเปรียบเจ้าหนี้อื่น ก็ยังมีหลงโทษไว้ด้วย คือ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน
๑,๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ เป็นต้น

๑.๒ ให้เจ้าหนี้ได้รับความสะดวกรวดเร็วและเสียค่าใช้จ่ายน้อย เช่น
ให้ขอรับชำระหนี้ได้ง่าย การพิจารณาทำโดยรีบด่วนไม่ล่าช้าเหมือนคดีแพ่ง และค่าธรรมเนียม
ในทางคดีล้มละลายก็เสียน้อยกว่าคดีแพ่ง เช่น ค่าธรรมเนียมค่าขึ้นศาลของคดีแพ่งต้องเสีย
ร้อยละ ๒.๕๐ ตามจำนวนทุนทรัพย์ แต่ไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ส่วนคดีล้มละลายกำหนดค่าขึ้น
ศาลเพียง ๑๕ บาท เท่านั้น

๑.๓ คดีล้มละลายมีทางติดตามทรัพย์เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ได้ดีกว่าคดีแพ่ง
เช่น มีบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ขอเพิกถอนการโอน ซึ่งลูกหนี้ได้กระทำในระหว่าง
ระยะเวลา ๓ ปี ก่อนล้มละลาย เป็นต้น

๒. ทางด้านลูกหนี้ กฎหมายล้มละลายมิได้ช่วยเจ้าหนี้แต่เพียงฝ่ายเดียว หาก
ยังช่วยเหลือลูกหนี้ด้วยเช่นกัน เพราะกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายประเภทการพาณิชย์ มี
นโยบายช่วยเหลือผู้ประกอบการค้าหรือธุรกิจต่าง ๆ ที่สุจริต แต่ขณะเดียวกันก็ประสงค์ที่จะ
ปราบลูกหนี้ที่ไม่สุจริต คือ

๒.๑ ช่วยลูกหนี้ที่สุจริตให้หลุดพ้นจากการล้มละลายมีโอกาสตั้งตัวใหม่ เช่น
มีบทบัญญัติให้มีการประนอมหนี้ ให้ปลดจากการล้มละลาย และยกเลิกการล้มละลาย เป็นต้น

๒.๒ มีบทลงโทษลูกหนี้หลายประการในทางอาญา เพื่อมิให้หนี้ทุจริตหรือ
คดโกงเจ้าหนี้ เช่น ในระหว่างเวลาที่ศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ถ้าลูกหนี้รับสินเชื่อจากผู้อื่น
มีจำนวนตั้งแต่ ๑๐๐บาทขึ้นไป โดยมีได้แจ้งให้ผู้นั้นทราบว่าตนถูกพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย
ลูกหนี้จะมีความผิดต้องระวางโทษไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๒ ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

๓. ทางด้านประชาชน กฎหมายล้มละลายให้ความคุ้มครองแก่ประชาชน คือ
ป้องกันบุคคลทั่วไปมิให้ต้องเสียหายจากการที่อาจจะถูกลูกหนี้หลอกลวงทำหนี้ขึ้นอีก เช่น ให้มี

การประกาศโฆษณาในหนังสือพิมพ์และราชกิจจานุเบกษาว่า ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ ซึ่งในคดีแห่งไม่มีข้อกำหนดนี้

จะเห็นได้ว่ากฎหมายล้มละลายมีลักษณะที่บัญญัติขึ้น เพื่อมิให้ลูกหนี้ปิดครัว คดโกง เจ้าหนี้ซึ่งในกฎหมายแห่งให้ความคุ้มครองได้ไม่เพียงพอ ดังนั้นหากปล่อยให้มีการคดโกงในเรื่องหนี้สินหรือให้เจ้าหนี้อัดเงินเอาเปรียบลูกหนี้ได้โดยง่ายแล้วย่อมจะ เป็น เหตุขึ้นทอนความเจริญในทางการค้าและการประกอบธุรกิจของเอกชน

ในการบังคับคดีแห่งการบังคับคดีล้มละลาย และกรณีศาลสั่งตั้งผู้ชำระบัญชี มักจะพบปัญหาในการดำเนินการซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายโดยไม่เป็นธรรม เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีมักจะพบว่า การคิดค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีตามตาราง ๕ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่เป็นธรรม ลูกหนี้ตามคำพิพากษาใช้กฎหมายมาประวิง เวลาการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยการร้องขอทรัพย์เพื่อให้ราคาทรัพย์สินที่ถูกเจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้นั้นมีราคาสูงมากขึ้น ซึ่งกรณีนี้ส่วนมากจะเกิดขึ้นในการยึดที่ดินนอกจากนี้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใช้กฎหมาย เอาเปรียบลูกหนี้ตามคำพิพากษาและค่าธรรมเนียมของทางราชการโดยการถอนอาบัต เงินแล้วให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจ่ายให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานอกคดีรวมทั้ง เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์ลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วไม่ดำเนินการเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากสาเหตุที่มีเจ้าหนี้อื่นของเจ็ลี่ยทรัพย์หลายรายซึ่งไม่เป็นธรรมกับเจ้าหนี้อื่น

๒. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สิน เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีมักจะพบว่า การประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดมาได้ นั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่ดีพอที่จะประเมินราคาทรัพย์สินได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งแนวโน้มในปัจจุบันที่ เจ้าพนักงานบังคับคดีจะยึดที่ดินแทนที่จะยึดทรัพย์สินอื่นมีมากขึ้น เพราะสะดวกแก่การประเมินราคาซึ่งยึดเอาราคาของกรมที่ดิน

ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้กฎหมายโดยไม่เป็นธรรมนั้น สำหรับค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีไม่เป็นธรรมก็ควรที่จะกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมใหม่หรืออาจมีเพดานขึ้นสูง เช่นเดียวกับค่าธรรมเนียมขึ้นศาล

ปัญหาที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาใช้กฎหมายประวิงเวลาการขายทอดตลาดทรัพย์สิน โดยการร้องขอชดเชย เพื่อให้ทรัพย์สินที่ถูกเจ้าพนักงานบังคับคดียึดไว้ในวันมีราคาสูงขึ้นมากก็ควรจะมีมาตรการสำหรับผู้ร้องขอชดเชยที่ล่องไปในทางสุจริต คืออาจจะให้วางเงินประกันค่าเสียหายจำนวนมากพอสมควร และอาจจะกำหนดบทลงโทษ เช่นเดียวกับกฎหมายล้มละลาย เพื่อป้องกันมิให้มีการกลั่นแกล้งทำให้เจ้าหนี้เสียหาย

ปัญหาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเอาเปรียบลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยการถอนอายัดเงินแล้วให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจ่ายให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษานอกคดีและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ออกใบเสร็จรับเงินซึ่งเป็นหลักฐานการชำระหนี้ให้หนี้นั้น ควรให้เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชีแจ้งให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบถึงข้อกฎหมายที่ว่า การชำระหนี้โดยไม่มีหลักฐานการชำระหนี้หนี้สินจะยังคงมีอยู่เช่นเดิม

ส่วนปัญหาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายึดทรัพย์สินลูกหนี้ตามคำพิพากษาแล้วไม่ดำเนินการเพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สิน เนื่องจากสาเหตุที่มีเจ้าหนี้อื่นยื่นขอเฉลี่ยทรัพย์สินหลายราย ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้อื่น ๆ นั้น ปัญหานี้ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขไว้แล้วคือ มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๒๗

๒. ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สิน สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการประเมินราคาทรัพย์สินควรมีการวางหลักเกณฑ์โดยผู้เชี่ยวชาญในทรัพย์สินแต่ละประเภท ผูกอบรมเจ้าหน้าที่ให้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์การประเมินราคาทรัพย์สินแต่ละประเภท และให้ผู้ผ่านการอบรมแล้วออกปฏิบัติงานด้านการยึดทรัพย์สินพร้อมกับเจ้าพนักงานบังคับคดี เพราะผู้ผ่านการอบรมจะสามารถแนะนำเอาความรู้เกี่ยวกับราคาสินทรัพย์มาเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การประเมินราคาทรัพย์สิน เพื่อให้ได้ราคาประเมินทรัพย์สินใกล้เคียงความจริงมากที่สุด